

In het land van de koraalboom

Sofia Caspari

IN HET LAND
VAN DE
KORAALBOOM

De Fontein

Eerste druk september 2014

Oorspronkelijke titel *Im Land des Korallenbaums*

Copyright © 2011 by Bastei Lübbe GmbH & Co. KG, Keulen

Copyright © 2014 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Jan Smit

Omslagontwerp Wil Immink Design

Omslagillustratie © Mark Owen/Trevillion Images

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 325 1479 2

ISBN e-book 978 90 325 1480 8

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor Julian en Tobias,
die mij dagelijks nieuwe dingen laten zien.*

*Zou dan mijn arme hart niet breken
Als ik dit alles nooit meer zag?
Zal ik de kracht wel kunnen vinden
Om weg te gaan, eens op een dag?
Hier trok ik in toen wij ooit trouwden
En dacht: voortaan is dit mijn huis
Mijn man sta ik hier nu terzijde
Tot aan mijn dood blijft dit mijn thuis.
(Anoniem, 1847)*

Regeren betekent bevolkingsgroei!
(Juan B. Alberdi, Argentijns politicus, 1852)

*In Amerika kent men geen vreemden.
Bij ons ligt dat anders.
Hier blijven vreemden liever vreemd.*

DEEL 1

Verre kusten

April 1863 tot maart 1864

1

Dof sloeg het water tegen het hout van de scheepsromp. Het ene moment dook het schip een golfdal in, om daarna de volgende golf-top te beklimmen, kreunend als een levend wezen. De vorige dag was de wind gedraaid en tegen de ochtend nog aangewakkerd. Anna Weinbrenner, die bij de boegspriet stond, klampte zich uit alle macht aan de reling vast. Schuim spatte in haar gezicht toen ze in de afgrond van de kolkende diepte staarde.

Ik mag niet loslaten, ging het door haar heen. Ik mag niet loslaten!

Een bittere smaak drong in haar keel. Niet voor het eerst tijdens deze reis voelde ze zich misselijk worden. Toen het schip het volgende golfdal in dook, werd Anna met kracht tegen de reling geslingerd. Pijnlijk drukte de houten rand tegen haar borst en sneed haar de adem af. Een kreet bleef steken in haar keel.

O nee, ik had nooit aan dek moeten gaan, niet in dit weer!

Ze kende de instructies. Als er storm dreigde, moesten de passagiers beneden blijven!

Anna beet op haar tanden. Ze had de stank in het ruim van het tussendek, die verstikkende lucht van zweet, ongewassen lijven, bedorven voedsel, braaksel en drek – nog erger bij zwaar weer – niet meer kunnen verdragen. En hier buiten, in de naderende storm die ze na dagen van windstilte bijna verwelkomde, was ze in de ban geraakt van de schoonheid van de dansende, schitterende golven, op dat moment nog niet al te hoog en bekroond met duizenden sterren van glinsterend schuim.

Anna huiverde. Ze was inmiddels doorweekt, en weer moest ze een braakneiging onderdrukken. Nooit had ze gedacht dat het weer zo snel kon omslaan. Ze was alleen aan dek gekomen om wat frisse lucht te krijgen en even te ontsnappen aan de benauwde ruimte in de buik van het schip. Maar nu had ze de kans voorbij laten gaan om op eigen kracht terug te komen.

Weer stortte het schip zich in een golfdal, weer beklom het de volgende golftop en dook met nog groter geweld omlaag. Als er niet snel iemand kwam om haar te helpen, was ze aan Gods genade overgeleverd.

Anna staaarde naar haar vingers, waarvan de knokkels wit waren weggetrokken, zo fanatiek klampte ze zich aan de reling vast. Sterke vingers waren het, de handen van een werkende vrouw, maar niet sterk genoeg om haar te redden. Een volgende golf doorweekte haar rok, maar haar angstkreet smoorde in haar keel. Zweet van inspanning parelde op haar voorhoofd en vermengde zich met het zoute water. De stormwind deed haar ogen tranen. Met moeite tilde Anna haar hoofd op en probeerde de horizon te onderscheiden, maar de grens tussen hemel en aarde leek verdwenen.

Bliksemde het nu? Meteen hoorde ze de donder en kromp ineen. Nog een flits en een donderslag. Toen, van het ene moment op het andere, begon het te stortregenen.

Ik ben bang, dacht Anna. Zo bang.

Met iedere ademtocht begon ze heftiger te beven. Opeens dacht ze aan iedereen die ze liefhad: haar bazin, mevrouw Bethge; haar beste vriendin, Gustl. Beiden hadden haar voor deze reis gewaarschuwd.

Een nieuwe golf wierp haar naar voren. En nu gilde Anna. Als ik overboord sla, ging het door haar heen, ben ik verloren. Ik ben hier alleen, niemand op dit schip zal me missen. Hoelang houd ik dit vol?

'Help!' schreeuwde ze. 'Help! Help me toch!'

Maar haar geroep ging verloren in de razende storm. Heel in de verte, boven het loeien van de wind uit, hoorde ze een bel, en toen stemmen, heel vaag. Anna's armen trilden. Ik sla overboord, dacht ze weer, met schrijnende zekerheid. Ik zal mijn familie nooit meer terugzien. Dit wordt mijn dood.

Maar ik wil niet sterven!

Anna opende haar mond om weer te roepen. Met hernieuwde kracht drukte ze zich tegen de reling. In een snelle opeenvolging dook het schip een dal in, verhief zich weer en rolde toen van de ene kant naar de andere.

'Help!'

Haar kreet verwaaide in de storm. Het had geen zin, niemand kon

haar horen. Anna's lippen trilden. Tranen rolden over haar wangen. Lieve God, help me dan, bad ze in stilte. Ik wil niet sterven. *Ik wil niet sterven.*

Toen het schip in het volgende golfdal verdween, verloor Anna haar houvast. Ze werd tegen de scheepswand geslingerd en voelde het deinende dek onder haar voeten verdwijnen. Het schip rolde weer opzij en Anna gleed over het dek. Ze wilde haar ogen sluiten, maar kon het niet. Beneden wachtte de diepte van de Atlantische Oceaan. Wild ging haar hart tekeer. Toen ze probeerde te schreeuwen, kwam ze niet verder dan een schor gerochel.

Nu zal niemand me meer horen, dacht ze. Nu zal ik sterven.

Maar opeens verzette ze zich. Nee, ze wilde niet sterven! Anna raapte al haar kracht bijeen, en nog één keer riep ze uit alle macht.

'Help! Help me dan toch!'

'Allemachtig, wat bezielde u?'

De onbekende stem was het eerste wat tot Anna doordrong, pas daarna zag ze een licht dat heen en weer zwaaide, rechts van haar. Ze kniep haar ogen half dicht en slikte met moeite. Ze had een bitterzure smaak in haar mond, maar de ergste misselijkheid was verdwenen. Instinctief veegde ze met de rug van haar hand over haar lippen.

Ik ben niet dood. Blijkbaar niet. Maar waar ben ik dan?

Anna's vingers gleden over een zacht linnen laken. Ze lag dus niet op haar bed met de ruwe deken, die ze al de eerste dag moeizaam met zeewater had gewassen en die daarna steeds vochtig en plakkerig was gebleven door het zout, terwijl hij nog altijd stonk – niet zo smerig meer als eerst, maar toch. Nee, dit beddengoed rook zelfs lekker. Haar jurk plakte echter vochtig tegen haar lijf, en ze voelde zich vreselijk slap.

'En?' hoorde ze weer die onbekende stem. Een mannenstem.

Anna draaide haar hoofd naar het geluid. Half verblind door het licht van een olielamp zag ze een lange, donkere gestalte oprijzen.

Hoe had ze zich nu weer in de nesten gewerkt? En waar was ze, in vredesnaam?

Anna begon zich steeds onbehaaglijker te voelen. Behoedzaam

keek ze om zich heen. Kennelijk lag ze in een van de hutten van de rijkere passagiers.

Ze vroeg zich af wat ze hier deed. Hoe was ze hier terechtgekomen en waarom was ze niet voorzichtiger geweest? Omdat het daar beneden, in het ruim, zo verschrikkelijk stonk, beantwoordde ze haar eigen vraag. Ze probeerde wat meer van de man te zien, maar het licht verblindde haar.

Ze moest opstaan, ging het door haar heen. Ze moest hier weg. Die man bedanken en dan terug naar beneden. Anna probeerde zich op te richten en haar benen over de rand van het bed te zwaaien, maar ze viel meteen terug.

‘Rustig aan, rustig aan,’ vermaande de onbekende. ‘U was bewusteloos. U moet zich in acht nemen.’

Wat een onzin, hoorde Anna een stemmetje in haar achterhoofd. Ik heb mezelf nog nooit in acht kunnen nemen. Met grote inspanning hees ze zich weer overeind en greep zich aan het bed vast. De man had een beschaafde stem en sprak netjes, net als mevrouw Bethge en haar familie.

‘Ik ben niet een van die dames met wie u meestal omgaat, neem ik aan,’ verklaarde ze.

‘O, is dat zo?’ De man klonk geamuseerd.

Anna wilde iets terugzeggen, maar dat lukte niet, omdat de hele hut om haar heen leek te draaien. Ook was ze zich meer dan anders bewust van de deining van het schip. Ze beet op haar onderlip.

‘Ga maar weer zitten, alstublieft.’ De onbekende man stapte eindelijk in de lichtcirkel en stak haar zijn hand toe. Hij was jong en had donker haar, zag Anna toen hij naar haar toe kwam – een lange man met een slank postuur. ‘Ga zitten,’ herhaalde hij. ‘Alstublieft.’

Anna voelde hoe ze op een krukje met een kussen werd gedrukt. De man pakte een theepot van de tafel en het volgende ogenblik hield ze een mooi porseleinen kopje in haar hand. Zwijgend staarde ze naar de lichte, goudkleurige drank in de kop.

‘Thee,’ zei de man, toen hij haar verbazing zag, en hij ging zelf op de rand van het bed zitten.

Anna keek hem aan. Hij glimlachte. Zijn kleren waren duur ge-

noeg, ook al droeg hij ze met een zekere nonchalance, alsof hij er geen waarde aan hechtte. Zijn enigszins krullende haar had een scheiding opzij, maar een weerbarstige lok was over zijn voorhoofd gevallen.

‘Maar...’ Anna haalde diep adem. ‘Ik ken u toch,’ riep ze toen op eens. ‘Ik ken u!’

De jongeman aarzelde een moment. ‘O ja?’ zei hij toen.

Bremerhaven, een paar weken eerder

De jongeman met het donkere haar viel Anna op omdat hij met zijn rug naar het land stond en over de open zee uitkeek. Terwijl de andere passagiers nog naar de kade tuurden voor een laatste blik op hun vaderland en hun dierbaren, die naar hen zwaaiden, arm en rijk zij aan zij, hield de man zich verre van iedereen.

Waarschijnlijk, dacht Anna eerst nog, was hij haar alleen opgevalen omdat zij zelf ook niemand had om naar te zwaaien.

Twee dagen eerder was ze in Bremerhaven aangekomen, met de trein die Bremen en Bremerhaven al sinds jaren met elkaar verbond, en voor het eerst had ze – half verheugd, half angstig – tegenover het schip gestaan waarop ze de komende weken zou doorbrengen. Omdat ze op laag tij moesten wachten, had ze die tijd gebruikt om haar bagage te controleren en zo goed mogelijk aan te vullen. Ze had een zeewiermatras en een ijzeren bordje en bestek gekocht, voordat ze naar de wachtende reizigers was teruggekeerd. Een eenzame muzikante had zich onder de emigranten bewogen en de moedigste passagiers tot een dansje verleid, terwijl de moedelozen bleek en roerloos tussen hun bezittingen zaten.

Heel even staarde Anna voor zich uit. Ze had verlangd naar het tijdstip van vertrek, maar nu was ze ten prooi aan tegenstrijdige gevoelens van weemoed en hoop. Maar wat liet ze hier eigenlijk achter? Niets en niemand. Ook zij kon zich rustig omdraaien zonder nog één keer om te kijken. Geen vriendinnen of familie stonden haar op de kade uit te zwaaien. Nergens een zakdoek die haar het beste toe wapperde.

Haar familie was haar al maanden geleden, in december 1862, vooruitgereisd. Ze hadden maar geld gehad voor zes overtochten en proviand. Heinrich Brunner, haar vader, had alles geregeld met een reisagent, en een paar weken later was hij met Anna's moeder Elisabeth, haar zes jaar jongere zusje Lenchen, haar oudere broers Eduard en Gustav en Anna's man Kaleb Weinbrenner vertrokken naar de kust. Naar Bremerhaven, de haven waarover ze zo veel goeds hadden gehoord.

Al lang voor Bremerhaven had Anna afscheid genomen van iedereen. Haar beste vriendin Gustl had ze in Bingen achtergelaten, voordat ze moederziel alleen de lange reis naar het noorden had ondernomen. Gustl, met haar dikke blonde vlechten en haar donkere lach, die ergens diep vanuit haar binnenste leek te komen.

Sinds hun zesde waren de twee meisjes geen dag zonder elkaar geweest. Zoals zo vaak sprongen Anna de tranen in de ogen bij de gedachte aan haar vriendin. Zou ze haar ooit nog terugzien? Zou ze ooit nog iets van haar horen of desnoods maar lezen?

En hij? Anna keek nog eens naar de man in het bruine reiskostuum. Hij had een smal gezicht, maar zijn markante kin verried enige vastberadenheid. De zeewind streek door zijn haar en een wilde lok viel steeds weer over zijn voorhoofd. Hij glimlachte toen hij zich naar de kade draaide. Stond daar toch iemand die naar hem zwaaide? Nee, hij liet zijn blik alweer over de andere passagiers aan dek dwalen. Goed gekleed of in lompen, allemaal wilden ze hun geluk beproeven aan de andere kant van de oceaan. De Amerikaanse droom, zo heette dat.

Anna keek weer naar de kade. De *Kosmos*, die hen naar de Nieuwe Wereld moest brengen, was geen groot schip. Er waren wel grotere. En hoewel hier op het bovendek ook enkele hutten voor de rijkere passagiers waren gereserveerd, zouden de meeste mensen de komende weken veel krappere gehuisvest zijn dan hun lief was. Ach, wat was het een tumult toen de passagiers voor het eerst aan boord waren gegaan. Lachen, huilen, schreeuwen en ruziën. Met sappige vloeken struikelden de matrozen over de kisten, koffers en zakken die overal in de weg stonden of lagen. Anna dacht aan de moeder met haar twee kinderen die aanvankelijk in alle rust, ondanks de

drukte, nog zaten te eten omdat ze van de dokter iets in hun maag moesten hebben tegen de gevreesde zeeziekte. Met enige moeite waren de hutpassagiers, tot wie ook de jongeman behoorde, van de passanten op het tussendek gescheiden. Daarna begon het gevecht om de kooien.

Anna's maag kromp samen toen ze voor het eerst het tussendek betrad, een ruimte van ongeveer elf passen lang, negen passen breed en zes voet hoog, met kooien aan weerskanten, twee rijen boven elkaar. En tot haar schrik stelde ze vast dat er veel meer mensen hier samendromden dan haar gezegd was.

Tegen vier uur gooide de *Kosmos* de trossen los. Terwijl er een dag eerder nog een harde wind had gestaan, leken de voortekenen nu gunstig. Algauw zou hun vaderland achter de horizon verdwijnen. De komende weken was dit schip haar thuis, en eerlijk gezegd vond ze dat een beangstigende gedachte. Anna slikte. Om een plotselinge huivering te onderdrukken omklemde ze met twee armen de zee-wiermatras en de tas met haar schaarse bezittingen. Ze voelde het ijzeren vaatwerk tegen haar zachte buik priemen.

Die weinige dingen in haar armen waren het enige wat ze nog bezat. Al het andere had Anna achtergelaten. Een paar kleinigheden had ze weggegeven en spullen die nog wat geld opbrachten had ze verkocht, zoals ook haar ouders al hun overbodige spullen het vorige jaar in één keer van de hand hadden gedaan. Om hun overtocht te kunnen betalen hadden ze zich het eelt op hun handen gewerkt en elke stuiver opzijgelegd die ze konden missen. De rest van het geld had mevrouw Bethge bijgelegd, als dank voor Anna's hulp bij de bruiloft van haar jongste dochter Cäcilie.

'De Amerikaanse droom,' mompelde Anna binnensmonds.

Ja, ook zij was op zoek naar het geluk. Met de kerktoren van Langenwarde verdween ook het laatste stukje Duitse kust. Net als de jongeman draaide ze het vasteland de rug toe.

Daar aan de overkant wachtte haar familie op haar – en de Nieuwe Wereld. Anna tuurde over de zee totdat haar ogen begonnen te tranen. Het schip begon steeds heviger te deinen. Heel even ging er een huivering door haar heen. Opeens sloeg de angst haar om het hart en voelde ze zich weerloos. Ze klemde haar tas wat steviger tegen

zich aan en keek snel om zich heen, maar er was niets waaraan ze zich kon vastklampen. En wat verwachtte ze eigenlijk van dat onbekende land? Als ze wat jonger was geweest, had ze de reis misschien als een avontuur kunnen zien, maar ze was al drieëntwintig.

Had ze wel de juiste beslissing genomen?

‘U kent me? Ik kan me u niet herinneren, helaas.’

Met zijn stralendblauwe ogen keek haar redder haar vragend aan. Anna stak haar hand uit om het kopje zachtjes rinkelend op het tafeltje in de hut terug te zetten. Met een hernieuwde krachtsinspanning wist ze overeind te komen.

‘Het doet er niet toe,’ zei ze, en ze vroeg zich af waarom haar stem zo beefde.

‘Maar ik zou graag weten waarvan wij elkaar dan kennen,’ hield de jongeman vol. ‘Bovendien hebt u nog helemaal niets gedronken.’

‘We kennen elkaar ook niet, meneer –’

‘Meyer. Julius Meyer uit Hamburg. Neem me niet kwalijk, ik had me moeten voorstellen. Met wie heb ik het genoeg?’

‘Anna Weinbrenner uit... uit Bingen, meneer Meyer.’ Anna slikte. ‘Maar... ik had u al eerder gezien, op de dag dat we vertrokken. Toen iedereen nog naar de kade keek, stond u naar de zee gedraaid. Daarom vroeg ik me af of u ook niemand had die u...’

Terwijl ze het zei, voelde Anna al dat ze bloosde. Ze zweeg. Wat bezielde haar? Waarom stond ze hier te kakelen als een kip zonder kop? En dan nog wel tegen een wildvreemde, want ze kende deze Julius Meyer helemaal niet.

Omdat hij iets vertrouwds heeft, zei een stemmetje in haar achterhoofd. Omdat het lijkt alsof je hem al een eeuwigheid kent.

‘Ik klets maar wat,’ mompelde ze.

‘Wat?’ Julius Meyer keek haar verbaasd aan. ‘Wat zei u nou?’

‘Niets.’ Anna deed een stap naar de deur. ‘Ik moet nu echt gaan,’ zei ze. ‘Ik heb al veel te lang beslag gelegd op uw behulpzaamheid.’

‘Welnee,’ verklaarde Julius, en hij stond nu ook op. ‘U was bewusteloos geraakt. Ik wil eerst zeker weten dat u weer helemaal in orde bent.’

‘Ik ben weer helemaal...’ Het schip slingerde even. Anna verloor

haar evenwicht en struikelde, maar op het laatste moment ving Julius haar op. Zijn lichaam voelde sterk en warm. Anna rook de geur van tabak en zeep. Haastig maakte ze zich van hem los. 'Neem me alstublieft niet kwalijk,' zei ze geschrokken, en weer bloosde ze als een jonge meid.

Julius glimlachte. 'Niets aan de hand,' zei hij, en hij wees naar het krukje met het kussen, naast de tafel. 'Ga toch zitten om even op adem te komen, alstublieft. En drink eindelijk een kopje van mijn heerlijke Darjeeling. Daarna, en niet eerder, laat ik u pas gaan.'

Anna gaf toe en ging zitten. Ze zweeg een tijdje, terwijl ze met onrustige vingers haar eenvoudige blauwe rok gladstreek en voorzichtig om zich heen keek. Dus dit was een van de hutten. Ze legde haar hand over een vlek op haar mouw. Wat zag ze er toch vreselijk armoedig uit, alleen al vergeleken met de inrichting van deze kleine ruimte. Ze droeg haar mooiste kleren, maar zelfs die leken goedkoop tegen de verzorgde achtergrond van Julius Meyers onderkomen hier. En ze dacht er liever niet over na hoe ze stonk. Veel kans om zich te wassen had ze nog niet gekregen. Snel tastte ze naar de knot die haar dikke, bruine haar – plakkerig van het zoute water – in bedwang moest houden.

'En?' Julius reikte haar weer het kopje aan. Blijkbaar was hij niet van plan om op te geven. Anna nam een slokje. De thee smaakte vreemd, een beetje moutig. Ze was alleen gewend aan het kruidenbrouwsel van haar moeder. 'Waarheen gaat de reis?' vroeg hij.

Anna haalde diep adem. 'Ik ben op weg naar Buenos Aires.' Ze keek Julius Meyer recht aan en wist niet precies waarom ze eraan toevoegde: 'Naar mijn echtgenoot.'

Bij mooi weer, en als de kapitein het goed vond, kwamen de passagiers graag aan dek. Op een paar uitzonderingen na – er was een oudere man die vastbesloten leek de hele reis slapend in zijn kooi door te brengen – liet meestal niemand zich de kans ontgaan om een frisse neus te halen. Ook deze dag had zich een bonte menigte aan dek verzameld en een krappe plek gezocht tussen de gangetjes met de passagiershutten en de hokken voor de schapen, waar minstens honderd dieren bijeen waren gebracht. Er waren ook tachtig

kippen en drie varkens aan boord die, vrijgelaten door de kapitein, iedere ochtend een wandelingetje over het dek maakten.

Behalve de vijftientigjarige Julius Meyer reisden er ook twee jonge kooplui met de *Kosmos* mee, plus een natuurkundige, een schilder en een globetrotter, zoals hij zichzelf voorstelde. Zijn naam was Theodor Habich en hij hoopte nieuwe planten te gaan ontdekken. Dan was er nog de geograaf Paul Claussen, die met zijn uitrusting grote verbazing wekte bij de kinderen aan boord en die elke witte vlek op de landkaart als een persoonlijke belediging opvatte. De zwijgzame, bleke, roodharige Jens Jensen had geen beroep en was daar trots op. Ook kleine boeren maakten de overtocht, zoals de Prenzls met hun zes kinderen, en de rijkere Wielands, die maar twee kinderen hadden. De goede raad van de dokter had hun weinig geholpen, want ook zij hadden de eerste twee weken geen enkele keer hun eten kunnen binnenhouden. De passagierslijst werd aangevuld met dagloners, dienstmeiden, knechten en nog een paar anderen, van wie Anna niets wist – mannen en vrouwen, jong en oud, kinderen en zelfs bejaarden.

Bremerhaven, waar deze toevallige reisgenoten elkaar voor het eerst hadden ontmoet, was in 1827 door de Hanzestad Bremen gesticht en had zich snel ontwikkeld tot een bekende haven voor emigranten. De Bremer schepen golden als veilig en betrouwbaar, en sinds de oprichting van het emigratiekantoor in 1848 kregen ook mensen met minder geld de kans om voor een redelijke prijs een schoon onderkomen te boeken.

Hoelang de reis precies ging duren, wist eigenlijk niemand.

‘Zestien weken,’ verklaarde Theodor Habich beslist, en de meeste mensen waren geneigd de ervaren globetrotter op zijn woord te geloven.

‘En als deze schuit zijn menselijke vrachtje heeft uitgespuwd, laadt de kapitein tarwe, maïs, katoen, tabak, zilver – en wat de Nieuwe Wereld verder nog te bieden heeft – aan boord, voor de terugreis naar Europa. Zo verdient de reder een aardig kapitaal,’ voegde Jens Jensen daar een beetje nors aan toe, voordat hij weer in stilzwijgen verviel.

Algauw ging het gerucht dat Jensen op de vlucht was voor de

autoriteiten – een dissident, misschien. Natuurlijk zei Jensen zelf daar geen woord over. Anna herinnerde zich dat hij als een van de laatsten aan boord was gekomen. Kort daarna had de *Kosmos* het anker gelicht.

Vanuit de monding van de Weser hadden ze koers gezet naar de Noordzee. Het water werd steeds woeliger en voor het eerst kreeg Anna te maken met het verschijnsel dat zeeziekte heet. En ze was niet de enige die zich kotsend over haar po gebogen had.

In elk geval was ze zo misselijk dat ze nauwelijks acht sloeg op de praatjes van de matrozen – stoere zeebonken, die probeerden deze landrotten de stuipen op het lijf te jagen met hun gruwelverhalen over het Kanaal, de woeste zee en de stormen in de Golf van Biskaje. Helaas overviel de misselijkheid de passagiers soms zo onverwachts dat ze niet de tijd hadden een geschikte plek te zoeken en daarom een ander onderkotsten, die zichzelf te beroerd voelde om zich erom te bekommeren.

Met moeite waren ze gelukkig toch het Kanaal doorgelopen. Iemand had Anna opmerkzaam gemaakt op de twee vuurtorens van Dover en de Engelse krijtrotsen, die vanuit de verte op sneeuwvanden leken. Daarna waren ze de Scilly Eilanden gepasseerd, berucht om hun strandjutterij, en in de Golf van Biskaje was inderdaad de eerste zware storm opgestoken, voordat ze, voortgejaagd door de noordoostenwind, koers naar het zuiden zetten.

Al meer dan een maand was de *Kosmos* nu onderweg, en ook de mensen die graag aan dek kwamen, daar sliepen of aten, waren gedwongen een groot deel van hun tijd in hun smalle kooien op het tussendek door te brengen. Elke kooi bood plaats aan vijf personen. Als een familie meer leden telde, zoals de Prenzls, kreeg de rest een plekje in de volgende kooi. Tussen de kooien stonden kisten en koffers opgestapeld. Bovendien hingen veel passagiers daar hun was te drogen, waardoor er nog minder ruimte overbleef.

Tegen zes uur 's ochtends werd iedereen gewekt. De mensen kleedden zich aan, leegden de po's en verzamelden alles wat in de loop van de nacht was gaan schuiven. Een matroos hield toezicht op het schoonmaken van de ruimte. Om de lucht wat te zuiveren werd het tussendek soms met teer of jeneverbastakken uitgerookt.

Het ontbijt bestond uit surrogaatkoffie, thee en brood. De eenvoudigste reizigers kregen zwart brood en scheepsbeschuit, zo hard dat het eerst met een hamer moest worden bewerkt en in de week gelegd om er niet de tanden op stuk te bijten. Verder waren er peulvruchten, gedroogd fruit, havermoutpap, soms ook spek, gedroogd vlees, pekelvlees, gebakken vis en haring. Hoewel iedere passagier volgens de voorschriften tweeënhalve liter drinkwater moest kunnen drinken, verklaarde Jens Jensen dat niemand van hen ooit de gewenste hoeveelheid water gekregen had.

‘Maar niemand van het klootjesvolk zul je daar ooit over horen,’ hoonde hij, voordat hij weer in zijn gebruikelijke stilzwijgen verviel.

Ondanks alle problemen en de beperkte ruimte was het tussendek – vooral bij slecht weer – al gauw een tweede thuis voor iedereen. Hier zaten ze bij elkaar, hier vertelden ze verhalen of maakten ze muziek, hier werd gegeten en gedronken. Vaak heerste er een oorverdovend lawaai, met alle gelach, gejoel en het geluid van kinderstemmen. Hier ook liep een van de kinderen Prenzl een fikse oorvijg op, waarna Frieda Prenzl met haar korte, vierkante postuur voor de dader – een forsgebouwde kerel die Michel Renz heette – opdook en hem toevoegde dat alleen zij het recht had haar kinderen te bestraffen. Iedereen wist dat Frieda haar kinderen nooit sloeg.

Bij mooi weer hadden ze het veel gemakkelijker. Na een windstille van drie dagen na de zware storm was er vandaag eindelijk een briesje opgestoken. Enkele passagiers zaten bij elkaar op de houten planken in de zon. Behalve een bank en een paar stoelen, die meestal door de hutpassagiers in beslag werden genomen, waren er geen zitplaatsen. Andere mensen slenterden zwijgend over het dek, kletsen met hun burens en wisselden de laatste roddels uit. Kinderen zaten elkaar achterna of speelden verstoppertje tussen de tuigage. Sommige reizigers maakten van de gelegenheid gebruik om bonenkoffie tegen drank te ruilen. Julius Meyer zat te schaken met de geograaf, Paul Claussen.

Met de mouw van haar blouse wiste Anna zich het zweet van haar voorhoofd. De afgelopen dagen was het verstikkend heet geweest, veel warmer dan ze ooit had meegemaakt, maar uiteindelijk wende je aan alles: aan de misselijkheid, het slechte eten, de men-

senmassa, het ruimtegebrek, de herrie in de nacht, het deinende en vaak vochtige dek waarop je je evenwicht moest bewaren, en ook aan die grote hitte.

Vandaag kwamen de matrozen met gedroogde pruimen, een beetje boter en meel. Langzaam at Anna een voor een de zoete vruchten op, met zo nu en dan een slok water.

Terwijl andere passagiers soms klaagden over de eentonigheid van het menu, stoorde dat Anna niet. Ze was het thuis nooit anders gewend geweest. Van Julius Meyer wist ze weliswaar dat de kapitein ook grotere hoeveelheden thee, cacao en honing – en wat wijn en bier – aan boord had, maar net als het verse vlees was dat alles uitsluitend voor de hutpassagiers bestemd. Het deed Anna niet. Reizigers zoals de Wielands hadden zelf een aanzienlijke voorraad worst, spek, kaas en zelfs marmelade meegenomen, die door mevrouw Wieland met argusogen werd bewaakt.

Anna zag hoe Frieda Prenzl haar pruimen op een ijzeren bordje legde, samen met wat boter, meel en een ei, dat ze met haar gebruikelijke handigheid ergens op de kop had getikt. Energiiek kneedde ze het mengsel tot een deegrol van ongeveer een halve el lang, die vervolgens in een ketel heet water werd gekookt.

‘Wij eten vandaag pruimencake!’ riep ze vrolijk en resoluut.

Anna glimlachte. Frieda liet nooit haar goede humeur bederven, maar dat gold zeker niet voor alle passagiers. Hoe langer ze onderweg waren, des te vaker brak er ruzie uit, en ook nu hoorde Anna boze stemmen. Soms vond ze het een angstig gevoel om in zo’n kleine ruimte met zo veel mensen te moeten samenleven, zonder te kunnen vluchten. Die gedachte verdreef de glimlach van haar gezicht. Ze stak de laatste pruim in haar mond. Vluchten? Wat een onzinnig idee. Voor wie of voor wat zou ze moeten vluchten?

‘Dat is mijn plek!’

Anna kromp ineen. Al wekenlang, sinds de storm die haar bijna het leven had gekost, zocht ze ’s middags dit plekje op. Soms kwam ze Julius Meyer tegen en knikten ze elkaar toe of praatten even met elkaar. Dikwijls was ze na zo’n ontmoeting haastig naar haar kooi teruggekeerd, met een onbestemd gevoel dat ze niet kon benoemen.

Ze draaide zich om. Een paar passen bij haar vandaan stond een lange, slanke vrouw, met een beangstigend ingesnoerde taille en een imposante hoepelrok. Haar blonde haar was in het midden gescheiden en samengebonden in haar nek. Ze droeg een kleine strohoed, die met een blauw lint onder haar kin zat bevestigd. Zwijgend keek Anna haar aan. De dame deed een stap in haar richting, met een uitdagend lachje om haar rode lippen. Voordat ze het besefte, liet Anna aarzelend de reling los.

‘Dat is mijn plekje!’ herhaalde de blonde vrouw beslist.

Anna moest zich op haar lip bijten om geen excuses te maken, zoals ze gewend was.

Dit is niet mevrouw Bethge, vermaande ze zichzelf. Dit is niet je vroegere bazin. Je hebt net zo veel recht hier te staan als deze onbekende. We zijn allebei passagiers, we hebben allebei voor deze overtocht betaald.

Toch draaide ze zich om, terwijl ze koortsachtig probeerde te bedenken of en waar ze deze dame al eerder had gezien. Ze deed een paar passen, met neergeslagen ogen, totdat ze haar rug rechtte. Ze was bereid plaats te maken, maar niet nadat ze de vrouw duidelijk had gemaakt dat ze alle recht had daar te staan.

‘Anna Weinbrenner?’ riep een bekende mannenstem.

Julius... Anna versnelde haar pas. Ze wilde hem niet spreken in het bijzijn van de andere vrouw. Ze hoorden bij elkaar, die dame en hij. Ze moesten elkaar kennen uit de hutten voor de rijkere passa-

giers. Haastig verdween ze om de hoek. Maar de stemmen achter haar werden luider. Meyer en de onbekende vrouw spraken inderdaad met elkaar, maar het klonk als een heftige woordenwisseling. Anna bleef luisteren, maar kon er jammer genoeg niets van verstaan. Ze overwoog zich om te draaien, maar het volgende ogenblik werd haar aandacht getrokken door een luide schreeuw, ergens voor haar uit, bij de boegspriet. Soms haalden de matrozen die aan het roer stonden een grap uit door het schip snel tegen de golven in te keren, zodat de mensen op de boeg een plens koud water over zich heen kregen. Maar nu ging het blijkbaar om iets anders.

‘Vuile dieven! Ik ben bestolen!’

Anna tuurde voor zich uit. Een paar andere passagiers waren al toegesneld en praatten druk op elkaar in. De man die de kreet had geslaakt was de forsgebouwde Michel Renz, die ooit een van de kinderen Prenzl een draai om de oren had gegeven. Rood van woede plantte hij zijn handen op zijn heupen. Mevrouw Wieland, die de afgelopen dagen weer veel last van zeeziekte had gehad, stond bij hem, met haar armen om haar twee huilende kinderen geslagen.

‘Wie heeft het gezien?’ riep een pezige man met een pokdalig gezicht, hoge jukbeenderen en bleekblauwe ogen.

‘Ik weet het niet. Het ging zo snel,’ piepte een van Frieda’s kleine blonde kinderen.

Een beweging achter een oude rol touw trok Anna’s aandacht. Een tengere jongen met donker haar, die ze nog niet eerder had gezien, hield zich daar verborgen. Ze wilde net iets roepen toen de man met het pokdalige gezicht haar kant op keek. Anna huiverde. Ze kende die man. Piet Stedefreund, heette hij, herinnerde ze zich nu, en hij was een vriend van die Michel. Als je de een zag, was de ander nooit ver weg. Anna klapte haar kaken weer dicht. Piet staarde haar nog altijd aan. Nog nooit van haar leven had ze ogen gezien waar zo weinig gevoel uit sprak. De man bezorgde haar de rillingen.

‘Heb jij soms iets gezien?’ riep hij nu tegen haar.

Het kostte Anna moeite om niet naar de plek te kijken waar de jongen zich had verstopt. Misschien deugde het niet wat hij had ge-

daan, maar ze kon het niet over haar hart verkrijgen hem te verraden. Ook Michel keek nu naar haar, nog altijd rood van woede. Hij was haar al eerder onaangenaam opgevallen. Hij drong altijd voor als het eten werd uitgedeeld en pikte de rantsoenen in van mensen die zich niet konden verweren. Als Piet en hij zich verveelden, zochten ze ruzie, en wee degene die ze in hun klauwen kregen.

Anna slikte even. Ze had een droge keel. 'Nee.' Ze schudde haar hoofd, blij dat haar stem redelijk zeker klonk.

'Anna?'

Anna kromp ineem en draaide zich langzaam om. Julius Meyer stond vlak achter haar.

'Meneer Meyer.'

Ze knikte even, en Julius Meyer trok een mondhoek op. Anna kon zich er niet toe brengen hem bij zijn voornaam te noemen. Hij was te deftig voor haar, geen eenvoudige passagier zoals zijzelf. Zijn wereld was niet de hare, dat moest ze goed bedenken.

'Waarom was je weggelopen?' vroeg hij.

'Ik ben niet –'

'Ik weet dat Victoria nogal intimiderend kan zijn,' ging hij onverstoorbaar verder, 'maar wees niet bang. Ze bijt niet.' Hij lachte. 'Mag ik je bij ons uitnodigen?'

De onbekende vrouw heette dus Victoria, ging het door Anna heen. En ze had gelijk: Julius kende haar inderdaad. Ze wilde al nee schudden, toen Julius Meyer haar zijn arm bood. Anna voelde dat ze bloosde toen ze zijn arm door de zijne stak, blij met deze kans om aan de woedende Michel en zijn akelige vriend te ontsnappen. De hele weg terug hield ze haar hoofd gebogen. Pas vlak voordat ze bij Victoria kwamen, keek ze weer vastberaden op.

Victoria stond aan de reling en tuurde opzij, over de open zee. De wind rukte aan de linten van haar strohoed. Een paar dunne, blonde haren waren losgeraakt en waaiden als dansende gouddraden in haar gezicht. Heel even keek Anna langs de jonge vrouw heen naar de horizon, waar de zee en de hemel ondeelbaar met elkaar versmolten.

'Dolfijnen!' riep Victoria uit. Julius Meyer liet meteen Anna's arm los en rende naar haar toe.

‘Het was maar een grapje.’ De blonde Victoria lachte hem hartelijk uit.

Nog een paar stappen, en Anna stond naast het tweetal. Victoria nam haar nu wat vriendelijker op, maar met een arrogante glinstering in haar grijsblauwe ogen.

‘Victoria Santos,’ stelde ze zich voor en ze stak haar rechterhand uit. Haar handdruk was stevig, zoals Anna had verwacht.

‘Anna Weinbrenner,’ antwoordde ze.

‘Julius heeft nooit iets over je gezegd.’

Victoria hield Anna’s hand nog even vast, en liet hem abrupt weer los.

‘Jammer. Over u ook niet,’ reageerde Anna.

Victoria keek haar een moment zwijgend aan en lachte toen helder. ‘Blij je te leren kennen, Anna Weinbrenner. Ik weet zeker dat we elkaar goed zullen begrijpen.’

Lees verder in
In het land van de koraalboom